

# TÜRK-İSLÂM MEDENİYETİ

## AKADEMİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Yılda iki kez yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

*Editör:*

Prof. Dr. Mehmet AYDIN

*Editör Yardımcıları:*

Yrd. Doç.Dr. Dicle AYDIN

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ARAS

*Yayın Sekreteryası:*

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ARAS

Yrd. Doç. Dr. Dicle AYDIN

Sayı: 10 / Yaz

KONYA - 2010

# ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİNDE TÜRKMENLERİN ROLÜ VE TUĞRUL BEY DÖNEMİNDE BİZANS'A KARŞI VERDİKLERİ MÜCADELE

Sebahattin ŞİMŞİR\*

## Özet

Bu çalışmada, Türkmenlerin Ön Asya'da başta Gazneliler olmak üzere bölgedeki diğer topluluklar ile giriştikleri mücadele ve 1040 Dandanakan savaşından sonar Anadolu kapılarına yönelmeleri ele alınmıştır. Malazgirt savaşı öncesi Bizans'a karşı giriştikleri mücadele ve Anadolu'yu vatan yapmanın ilk aşamaları hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Bizans, Türkmen, Selçuklu, Tuğrul Bey, Anadolu

## THE ROLE of TURKMENS in ANATOLIA'S TURKIZATION and the CAMPAIGN AGAINST the BYZANTINE EMPIRE UNDER TUĞRUL BEY

### Abstract:

In this study, it's worked up Turkmen's campaigns against various societies in Asia, especially the Ghazvanids, and turning their steps towards Anatolia gates after the Danadanakan Battle in 1040. It's cleared that Turkmen campaigns against the Byzantine Empire before the Malazgirt Battle and their first period of settlement in Anatolia.

Key words: Byzantine, Turkmen, Seljuks, Tuğrul Bey, Anatolia.

Sekizinci yüzyılda, Türkmenlerin (Oğuzların), Orhun ve Selenga vadilerinden İrtiş ve Seyhun bölgelerine, zaman içinde de batıya doğru devam eden yürüyüşleri Maveraünnehir ve Anadolu'ya kadar uzanmıştır. Selçuklu döneminde önyasa ve Anadolu'ya gelişleri ile şehir kültürü ve göçebe kültürü olmak üzere iki önemli kısma ayrıldıkları gözlenmektedir. Her ne kadar, Barthold, Oğuzların batıya doğru hareketlerinin sebebini kuzeyden gelen Kıpçak baskılarından kaynaklandığını ifade etse de, bu sadece askeri ve siyasi bir hadise olmasa gerektir.

Dolayısı ile Türkmenlerin Anadolu seferi, henüz siyasi bir teşekkül oluşturmadıkları ve mevcut siyasi teşekküllerden de bekledikleri yakınlık, destek ve güveni bulamamaları neticesinde, kendilerine yurt ararken, çoktan beri adını duydukları ama bilmedikleri Anadolu'nun kendilerine yurt olup olamayacağı gibi endişeleri

---

\* Yrd. Doç. Dr. Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi 10145 Balıkesir TÜRKİYE; ssimsir@balikesir.edu.tr

gidermek maksadı ile sefere çıkacaklar ve bir de ganimet durumunu gözden geçireceklerdir. Bu maksatla Çağrı Bey'in önderliğinde Gazneli ve İran toraklarını geçerek Azerbaycan'a ulaşmış, buraya daha önce gelen Türkmenlerin de kendilerine katılmaları neticesinde, Van gölü civarından Anadolu'ya giren Çağrı bey ve beraberindekiler Ani Ermeni Krallığı topraklarına kadar ulaşmıştır. Yeterince ganimet elde edince de, geri dönme planları yapmıştır. Neticede Maverâünnahre adamlarını küçük gruplar ve farklı yollardan göndermiş, kendisi de tüccar kılığında, ticaret yollarından gitmiştir.

Bu sefer Türkmenler için şu neticeleri vermiştir:

1. Türkmenler açısından bilmedikleri bir coğrafyaya başarı ile gerçekleştirilmiştir.
2. Bu sefer sayesinde Doğu Anadolu ve Kafkasların bir kısmının siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri şartları ile tabiat ve iklim özelliklerini yakından tanımışlardır.
3. Bu keşif seferi esansında elde edilen ganimetler, durumu kötü olan Türkmen beylerini rahatlatmıştır.
4. Ermeni ve Gürcü devletlerinin gücü sarsılmıştır.
5. Uçlardaki Müslüman devletlerin gelişmesi kolaylaşmıştır.
6. Türkmenler gaza ve cihat'ın gereklerini yerine getirmişlerdir.
7. Bu sefer sonucunda Türkmen beylerinin kendilerine olan güveni artmıştır. Bu başarının diğer Türk boyları tarafından duyulması şöhretlerini artırdığı gibi, kendilerine yeni katılımların yolunu açmıştır.<sup>1</sup>

Nitekim 1018 tarihli bu seferi, çağdaş Ermeni müellifi Urfalı Mathieu, Türk akınını şöyle tarif eder, *bugüne kadar asla bir Türk süvarisi görmeyen Ermeniler şaşırılmışlar. Uzun saç örgüleri, ok ve yaydan ibaret silahları olan bu Türk süvarilerini hayretle seyretmişlerdi* demektedir.<sup>2</sup>

Selçukluların, 1030'lardan itibaren bir arayış içinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu arayışın ne olduğunu ise, güvenilir dostlar arasında bağımsız yaşamak olduğunu ifade edebiliriz. Ancak, Ali Tegin'in 1035<sup>3</sup> de ölümü sonucu, Gaznelilere karşı mücadele eden Altuntaş'ın oğlu Harun'un daveti üzerine Harezme'ye göç ederlerken, Cend emiri Şah Melik'in, kurban bayramının son günü (kasım 1034) vurması sonu-

<sup>1</sup> Köymen, *Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi*, ., 1, Ankara, 1979, s. 110-111; Koca, S., *Sir Derya (Ceyhun) Boylarından Anadolu'ya: Oğuzlar (Türkmenler)*", *Türkler C. 4*, s.533. Şeker, M., "Anadolu'nun Türk Vatanı Haline Gelmesi", *Türkler*, c.6, Ankara, 2002, s.276.

<sup>2</sup> Turan, O., *Naklen, Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul, 1984. s.14.

<sup>3</sup> Ali Tegin'in ölümünü Köymen, 1035 verirken, bazı kaynaklar 1035 vermektedir.

cu Selçuklular 7-8 bin kayıp ve binlerce esir vermişler ve bu durumda bile onları kaybetmek istemeyen Harezmsah Harun sayesinde kısa sürede toparlanmalarına rağmen, Harun'un bir suikast sonucu Gazneliler tarafından öldürülmesi (13 Nisan 1035) neticesinde, Tuğrul Bey ve Çağrı Bey idaresinde 900 atlıdan ibaret maiyetleri ile birlikte Selçuklular Horasan'a geçmek zorunda kalmıştır.<sup>4</sup> Musa Yabgu, Tuğrul ve Çağrı Beyler, Gaznelilerin hizmetine girmeyi düşündüklerini, ama Nesa ve Ferave'nin kendilerine yurt olarak verilmesini istemişlerdir. Hatta, Gazneli Devleti'nin Horasan Divan Reisi Suri'ye yazdıkları mektupta, geliş sebeplerini izah ettikten sonra, Gazneliler Devleti'nin ordusuna asker vermeye, sınır bekçiliği yapma, vergi ödeme ve Gazne sarayında rehin bulundurma gibi yükümlülükleri yerine getireceklerini yazmışlardır.<sup>5</sup> Ancak, istekleri reddedildiği gibi, Gazneliler üzerlerine 17.000 kişilik kuvvet sevk etmişler, yapılan savaşta Gazneliler ağır bir mağlubiyet almışlardır. Ama yine de savaşa kendilerinin sebep olmadığını ifade ile Gaznelilerle anlaşma yapmışlardır. Gazneliler de, Musa Yabgu'ya Ferave'yi, Çağrı Bey'e Dihistan'ı ve Tuğrul Bey'e Nesa'yı vermişlerdir. Ayrıca hil'at, menşur ve sancak gönderilerek Dihkan ünvanı verilmiştir. Diğer taraftan, Tuğrul ve Çağrı Beylerin 1035 tarihinde Nesa'da elde ettikleri zafer neticesinde, o güne kadar karşılarında olan kaderleri de değişmiştir. Ama Selçuklular hil'at ile alay ettikleri gibi, külahları da ayakları altına almışlardır.<sup>6</sup> Bundan sonraki süreçte de Gaznelilerle toprakların yetmediği yönündeki talepler olmuş ve Merv, Serahs ve Baverd gibi şehirlerin kendilerine verilmesini talep etmişlerdir. Sultan Mesud bir nevi Türkmenleri ciddiye almadığı gibi diğer yandan kendisi Hindistan seferine çıkarak Türkmenlerle ilgili meseleyi Hacib Sübaşı'ya bırakmıştır. Haberi duyan Türkmenler de tedbirlerini savaş düzeni yönünde almışlardır. Serahs yöresinde yapılan savaşta Gazne ordusu ağır bir mağlubiyet almıştır. Bu ikinci zaferden sonra Horasan'ın büyük kısmı Türkmenlerin eline geçmiş ve kendi devletlerini kurmak için teşkilatlanma yoluna gitmişlerdir. 1040 da Dandanakan savaşı ile bu mücadeleden Selçuklular galip ayrılmış, ve büyüme hızlı bir yola girmiştir.

Dandanakan savaşından sonra Selçuklu ordusunda bir dizi değişiklikler de yaşanmıştır. Selçuklu ordusu zafere kadar Türkmen atlılarından meydana gelmekte idi. Bundan sonra ise, ordu gulam sistemine göre yetişmiş Türklerden oluşmaya başlamıştır. Büyük zaferin kazanılmasına kadar büyük sıkıntılar çekmiş olan Türkmenler geri plana itilmişlerdir. Bu da kendi beylerine küsmeye sebep oldu. Bunun

---

<sup>4</sup> Köymen, M. A., *Tuğrul Bey ve Zamanı*, İstanbul, 1976, s. 6.

<sup>5</sup> Köymen, 1, 206, 207.

<sup>6</sup> Koca, a.g.m., s. 538.

sonucunda da, Yukarı Mezapotomya, Azerbaycan ve Anadolu'nun fethinde ve Türkleşmesinde önemli rol oynamışlardır.<sup>7</sup>

Her ne kadar Gazneli Sultan Mahmud'un tahta çıkmasında büyük rol oynayan muhtelif Türkmen grupları, onun ihaneti neticesinde Boğa, Göktaş, Dana, Oğuzoğlu Mansur, Anasioğlu vb. beylerin yönetimi altında, Horasan'dan batıya hareket etmişlerdir. Azerbaycan'a gidenler daha sonra buradaki soydaşlarını da yanlarına alarak Hakkari yöresine gelmişlerdir. Kısa bir sürede de, Batman, Garzan, Zap ve Bolan'a dağılmışlardır. Buralardan da, Mervanoğulları ile birlikte Diyarbakır, Silvan, Mardin, Cizre yörelerine akınlar yapmışlardır. Cizre'de Mervanlı Süleyman'ın ihaneti neticesinde Musul'a yönelmişlerdir. 1043 tarihinde de Musul'u ele geçirmişlerdir.<sup>8</sup>

Bu şekilde asıl kütleden koştuklarını düşündüğümüz Türkmenlerin bu kopuşu sadece kırgınlık olmasa gerek, zira başına buyruk yaşamakta bu kopuş ve göçte etkili olmalıdır. Zira, Türkmen kütleleri yaşayış tarzlarından dolayı, zaman zaman yerli halkın ekili ve dikili sahalarına zarar vermekte, buldukları yerleri özel mülkleri gibi görmekte ve istedikleri gibi kullanmakta sınır tanımamaktaydılar. Bu yüzden onlar yerli halk ile iyi geçinmemekteydiler. Bu da gerek halifeye, gerekse Tuğrul Bey'e kadar şikayetlerin gitmesine sebep oluyordu. Bundan dolayı, Tuğrul Bey'in bunları cezalandırması bekleniyordu. Ama, Tuğrul Bey bunları cezalandırmak yerine, yerli meliklere onların gazaya sevk edilmesi ve İlayı kelmetullah yolunda çalışmalarının sağlanmasını isteyerek, Anadolu'yu işaret etti, bunda da başarılı oldu.

Nitekim, Anadolu'ya yönelik ilk Türkmen akınlarına baktığımızda, bunlarında burayı kendilerine yurt yapma düşüncesinden kaynaklandığını görmekteyiz. Selçuklu devleti döneminde ise, bölgeye yapılan gazaların diğer bir sebebidir. Tuğrul Bey'in görevlendirdiği İbrahim Yınal, bu Türkmen beylerine; "Sizin burada kalmanız ve ihtiyacınızı buradan sağlamanız ülkeme sıkıntı yarattı. Bana kalırsa yapacağınız en doğru iş Rumlara karşı gazaya çıkıp, Allah yolunda cihat etmenizdir. Böylece ganimette elde edersiniz. Ben de arkanızdan gelip yapacağınız işlerde size yardımcı olacağım" diye haber göndermiştir.<sup>9</sup> Böylece Türkmenler, kendilerine yapılan bu tavsiyeye uyarak, Anadolu'ya gaza yapmak, daha iyi ekonomik imkanlara sahip olmak ve üzerinde hür olarak yaşayabilecekleri bir yurt tutmak gayesi ile harekete geçmişlerdir.

---

<sup>7</sup> Koca, a.g.m., s. 541.

<sup>8</sup> Sevim, A., *Ünlü Selçuklu Komutanları*, Ankara, 1990, s.2.

<sup>9</sup> Koca, a.g.m., s. 542.

Anadolu'ya siyasi olarak ilk akınlar Çağrı Bey'in 1016'daki keşif akınları ile başlamıştır. Bunu, Gazneli Sultan Mahmud'un karşısında mağlup olan Arslan Yabgu'ya Türkmen boylarının 1028'de Kafkaslardan Bizans sınırını geçmeleri ile başlamıştır. Bundan sonra, bölgede özellikle 1040 Dandanakan savaşı sonrası Azerbaycan ve Irak'a doğru bir yayılma politikasını belirlemesinden sonra, bu sahalarda yaşayan Türkmenler, önce Azerbaycan'a geçmişlerdir. Bu bölgeyi fethetmekle görevli İbrahim Yinal'ın onları takip edince, cezalandırılmaktan korkan bu Türkmen boyları Anadolu'ya doğru ilerlemişlerdir.<sup>10</sup> Özellikle İbrahim Yinal'ın elde ettiği başarılar Tuğrul Bey'i heyecanlandırmış, kafasındaki fetih arzusuna, Anadolu'da geniş bir ufuk kazandırmıştır. Kuruluşundan beri sürekli batıya doğru hareket etme düşüncesi, Tuğrul Bey'in kafasında yeni bir mücadele sahası açmıştır. Bu fetih gerçekleşmesi için de önce Anadolu'nun doğundaki kilit noktalar birer birer ele geçirilmeye başlanmıştır.

Adı geçen bu Türkmenler, Diyarbakır ve Cizre bölgesinde akınlarda bulundular, 1043 de kısa bir süre de olsa Musul'u ele geçirdiler. Tabii, Türkmenlerin Musul'u ele geçirmeleri başta Musul Emiri Karvaş, Diyarbakır Emiri Nasrüd-devle Ahmed ve Büveyhi hükümdarı Celalü'd-devle'yi rahatsız etmiş ve onları Tuğrul Bey'e şikayet etmişlerdir. Tuğrul Bey'de bu şikayetlerin değerlendirileceğini ve devlet idaresi altına girmek istemeyen Türkmenlerin cezalandırılacaklarını bildirmiştir. Adı geçen dönemde Türkmenler ile ilgili Tuğrul Bey'e gelen şikayetlerden birine verdiği cevap ilginçtir. Bu şikayetçilerden Diyarbakır Emiri Nasrüd-devle'nin bir şikayeti üzerine verdiği cevaba göre, *Kullarımın senin memleketine geldiğini haber aldım. Sen bir uç emirisin. Onlara mal verip kafirlere karşı kendilerinden faydalanmalısın. Zira, onların maksatları Ermeni beldeleridir* şeklinde olmuştur.<sup>11</sup> Ama, 1044 tarihinde Musul Emiri Karvaş Türkmenleri ağır bir mağlubiyete uğratarak Diyarbakır'e kadar da takip etmiştir.<sup>12</sup>

Türkmenlerin mağlubiyet haberini alan Tuğrul Bey, Türkmenlerin İslam ülkelerine hücumlar yapmaktan vazgeçmelerini, Azerbaycan'a dönerek orada yaylak ve kışlaklara yerleşerek, Bizans'a doğru akın yapacak emirlerin hizmetine girmeleri talimatını göndermiştir. Bu talep üzerine Azerbaycan'a dönmek için yola çıkarlar ve Vaspurakan (Van gölü bölgesi) Valisi Stephanos'dan topraklarından geçerek Azerbaycan'a gitmek için istedikleri izne olumlu yaklaşmayan Stephanos, Türkmenlerin üzerine kuvvet gönderir ama, mağlup hatta kendisi de esir olur.(1045) Bu olaydan sonra da Selçuklu devletinin emrinde Bizans'a karşı saldırılarda yer almışlardır.<sup>13</sup>

<sup>10</sup> Merçil, Erdoğan, "Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi", Türkler C. 4, Ankara, 2002, s. 602,

<sup>11</sup> Turan, a.g.e., s. 17.

<sup>12</sup> Sevim, a.g.e, s.2.

<sup>13</sup> Merçil, E. a.g.m. s.603.

Bu şekilde davranmasının sebebi ise, Tuğrul Bey hem asayışı, Müslüman ülkeleri ve ahalisini korumak, hem de eski Türk kağanları gibi ırktaşlarını yurt sahibi kılmak için zorluklarla karşılaşmış ve Türkmenleri Anadolu'ya bu yüzden sevke uğraşmıştır.<sup>14</sup>

Tuğrul Bey'in Bizans'a karşı takip ettiği siyaset ise, İslam aleminin müdafaadan hücumla geçmesini öngörmüştür. Tuğrul Beyin bu hücum politikasını ise, kendisinden önce Bizans'ı doğudan İslam Devletleri sıkıştırırken, batıdan da Türk toplulukları sıkıştırmış, dolayısı ile farklı dinlere mensup da olsa, Bizans doğudan ve batıdan Türkler tarafından sıkıştırılmaya başlamıştır. Bu da Bizans'ın kaderinin Türklerin elinde olduğunu göstermektedir.<sup>15</sup>

1048 tarihinde Musa İnanç Yabgu'nun oğlu Hasan 20.000 kişilik bir kuvvet ile Anadolu'ya girmiş, Eleşkirt ve Pasin ovasını geçerek Erzurum yöresine akınlar düzenlemiş, Van'a doğru yoluna devam ederken, Büyük Zap suyu üzerinde kurulan bir pusuya düşürülmüş ve başta Hasan Bey olmak üzere bir çok Türkmen komutanda hayatını kaybetmiştir. Bu duruma çok üzülen Tuğrul Bey, İbrahim Yinal'ı Bizans'a karşı Anadolu seferine memur etmiştir. Basean (Hasankale) civarında Bizans ağır bir mağlubiyete uğratıldığı gibi kumandanlardan Liparites'de esir alınmıştır. (18 Eylül 1049)<sup>16</sup> Elde edilen büyük ganimetlerden Tuğrul Bey'in hissesine Liperites'de düşmüştür.

Tuğrul Bey ile Bizans arasındaki ilk siyasi münasebet, görünüşte, Bizans imparatorunun fidye ödeyerek Liperites'i kurtarmak için elçi göndermesi ile başlamıştır. Liperites'i fidyesiz serbest bırakarak barış görüşmeleri teklifini olumlu karşılayan Tuğrul Bey onunla birlikte, Ebu'l Fazıl Nasır'ı mukabil elçi olarak Bizans'a göndermiştir. İstanbul'daki harap haldeki caminin tamir ettirilerek daha önce Fatimi halifesi adına okunan hutbenin Abası Halifesi Kaim bi-Emrillah ve Tuğrul Bey adına okunmasını kabul eden Bizans, Abbasi halifelerine ödenen yıllık verginin Tuğrul Bey'e ödenmesini ise kabul etmemiştir.<sup>17</sup>

Bundan sonra bir müddet Selçukluların iç karışıklıklarından dolayı akınların yeterince etkili olmadığı, hatta Bizans'ın ilk plana çıktığı ve bazı başarılar elde ettiği görülmektedir. Bunda diğer bir sebep de, Tuğrul Bey'in batı siyasetinde Mısır'ın ön plana çıkması yer almıştır. Nitekim, İstanbul'a gönderdiği elçi vasıtası ile Bizans'tan

<sup>14</sup> Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, s. 16.

<sup>15</sup> Köymen, *Tuğrul Bey ve Zamanı*, s. 55.

<sup>16</sup> Köymen, a.g.e., s. 56.; Kürkcüoğlu, E., "Selçuklu-Bizans Münasebetleri", *Türkler*, C.4, s.696.; Şeker, M. *Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması*, Ankara, 1999, s.8.

<sup>17</sup> Köymen, a.g.e., ay. Yer.Polat, M. S., *Selçuklu Göçerlerinin Dünyası Karacuk'tan Aziz George Kolu'na*, İstanbul, 2004, s. 58.

Mısır'a sefer için topraklarından geçiş izni istemiş, fakat Bizans bu talebe Fatimi hükümdarı el-Müntasır ile dostluğundan dolayı reddetmiştir. (1052-52)<sup>18</sup>

Bundan sonra Tuğrul Bey'in Bizans'a karşı giriştiği bu seferde bu tavrın rolü var mıdır bilemiyoruz. Ama, Tuğrul Bey'in başında olduğu Selçuklu kuvvetleri Erciş ve Bergri kalelerini fethetmiş, Malzgirt önlerine kadar gelmiştir. Burada da bir fetih politikası çizerek ordusunu üçe bölmüştür.

Bu gelişmelerin özü ise şudur; öncelikle yurt ve otlak bulmak maksadı ile başlayan Türkmen hareketleri, Tuğrul Bey'in bizzat komutayı bölgeye gelip ele alması neticesinde, orduyu üç kısma ayırarak faaliyet alanlarını tespit etmiştir. Buna göre; birinci kısım Kars, ikinci kısım Çoruh – Kelkit vadisi, üçüncü kısmında başına kendisi geçerek Erzurum yaylasına kadar ilerlemiştir. 1057 de Kemah, Şebinkarahisar'a ulaşıldığı gibi Malatya'ya da inilmiştir. Ama bir çarpışma esnasında komutanları Dinar'ı kaybetmişlerdir.

1071 Malazgirt savaşı ile gelinen nokta ve Türkmenlerin Anadolu'da elde ettikleri başarıları şu şekilde özetleyebiliriz:

Bizans imparatoru II. Basileios'un 1025 tarihinde ölümünden sonra imparatorluk, iktisadi ve içtimai yapısında meydana gelen değişmeler neticesinde, feodal derebeylerin güdümüne girmiştir. Aristokrat sınıfın, köylü ve askerlerin elinde bulunan arazileri ele geçirmeye başlamaları ve bunu önleyici kanunları hiçe saymaları sonucu büyük toprak sahipleri çoğalmıştır. Zamanla küçük toprak sahipleri ya ortadan kalkmış veya fakirleşmiştir. Savunma düzeninin önemli unsuru olan asker köylülerin vergi mükellefi durumuna getirilmeleri de Bizans ordusunun zayıflamasına yol açmıştır. Bunun sonucu orduda yerli askerlerin yerini farklı milletlere mensup askerler almaya başlamıştır. Türklerin gelişi ise, halk tarafından kendilerinin değil, Bizans'ın cezalandırıldığı şeklinde düşünülmüştür.<sup>19</sup>

Malazgirt savaşı, tarihin akışını Bizans'ın aleyhine, Türkmenlerin, dolayısı ile Türklerin lehine değiştirmiştir. Çünkü bu savaş Bizans için sadece kaybedilmiş bir savaş değil, aynı zamanda talihin de döndüğü bir savaştır.

Selçuklu ve Türkmen beyleri Tuğrul Bey ve Alpaslan'ın çizdiği yoldan ilerleyerek sistemli bir şekilde Anadolu'nun fethine koyulmuşlardır. Sınır boylarında toplanan Türkmenler, önlerinde yeni bir ülkenin yurt olmak üzere olduğunu anlamakta gecikmeyerek hızla Anadolu'ya yayılmışlardır.

<sup>18</sup> Köymen, a.g.e., s.56-57.

<sup>19</sup> Şeker, M., a.g.m. s.270.



Ayrıca, sürekli savaşlar, istila ve Bizans'ın kötü yönetimi yüzünden Anadolu'nun yerli ahalisi zaten çok azdı. Kalanlarda Türk akınları başlayınca hayatlarını tehlikede görerek, bir kısmı Balkanlara göç etmiştir.

Sonuç olarak, Selçuklu Devletinin kuruluşunda ve Anadolu'nun Türkleşmesindeki en önemli etken Türkmenlerdir. Zaten Selçuklu sultanları da Türkmenleri devletlerinin kurucusu ve temeli saymışlar, ama bir yandan da onlarla uğraşmışlardır. Ünlü Selçuklu vezir ve devlet adamı Nizamülmülk bu hususta; *her ne kadar Türkmenlerden bıkkınlık geldi ise de sayıları çoktur. Bu devletin kuruluşunda çok hizmetleri ve emekleri geçtiği için de bu devlet üzerinde hakları vardır ve sultanımın akrabalarıdır* cümleleri ile Türkmenleri çok güzel anlatmıştır.<sup>20</sup> Son olarak, Anadolu'nun Türkleşmesi için verilen o ilk mücadelelerden günümüze Türk kalması için verilen mücadelede emeği geçenleri saygı ile anıyorum.

---

<sup>20</sup> Turan, O., *Selçuklular Tarihi ve Türk İslam Medeniyeti*, İstanbul, 1993, s.115.